

ชื่อเรื่องวิทยานิพนธ์ : กระบวนการถ่ายทอดความรู้ของชาวไทยลื้อ เกี่ยวกับการรักษา  
 พยาบาลด้วยสมุนไพร

ชื่อผู้เขียน : นายองอาจ พรหมไชย

ศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต : สาขาวิชาการศึกษาอนุกระบวน

คณะกรรมการสอบวิทยานิพนธ์ :

รองศาสตราจารย์ ดร. เจ็ดหล้า	สุนทรวิภาต	ประธานกรรมการ
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร. อนุรักษ์	ปัญญานูวัฒน์	กรรมการ
รองศาสตราจารย์ ดร. นศิน	แดงจวง	กรรมการ

**บทคัดย่อ**

การวิจัยเรื่อง กระบวนการถ่ายทอดความรู้ของชาวไทยลื้อเกี่ยวกับการรักษาพยาบาล  
 ด้วยสมุนไพร มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษากระบวนการถ่ายทอดความรู้ของชาวไทยลื้อ เกี่ยวกับการ  
 รักษาพยาบาลด้วยสมุนไพร ที่มีการถ่ายทอดสืบต่อกันมาตั้งแต่อดีตจนถึงปัจจุบัน และเพื่อศึกษาการ  
 ยอมรับของประชาชน ในการรักษาพยาบาลด้วยยาสมุนไพรของประชาชนในชุมชนชนบท ของชาว  
 ไทยลื้อ

วิธีการศึกษาวิจัย ได้ใช้วิธีวิจัยเชิงคุณภาพ โดยได้มีการเก็บรวบรวมข้อมูลหลายวิธี  
 ผสมผสานกัน อันได้แก่ การสัมภาษณ์แบบไม่เป็นทางการ การสังเกต และผลของการศึกษาวิจัย  
 สรุปได้ดังนี้

ประชาชนที่ศึกษาเป็นประชาชนชาวไทยลื้อทั้งชุมชน ซึ่งอยู่ทางภาคเหนือของประเทศไทย ประชาชนชาวไทยลื้อในชนบทมีวิถีชีวิตที่เรียบง่าย มีวัฒนธรรมเป็นเอกลักษณ์ของตนเอง และมีความสัมพันธ์กันอย่างแน่นแฟ้นเนื่องจากเป็นเครือญาติ และเผ่าพันธุ์เดียวกันที่มีภาษาที่ใช้ของตนเอง โดยพูดเป็นภาษาไทยลื้อ ชุมชนแห่งนี้จึงเป็นชุมชนที่มีการถ่ายทอดความรู้ด้วยการสืบความรู้จากบรรพบุรุษแล้วมีการถ่ายทอดความรู้กันในลักษณะการกลมเกลียวทางสังคมโดยครอบครัว เครือญาติ และเพื่อนบ้าน นอกจากนี้ยังได้มีการเรียนรู้จากผู้รู้ เช่น พระ ผู้อาวุโส หมอพื้นบ้าน ทั้งภายในชุมชนและภายนอกชุมชน เนื่องจากในอดีตสมัยที่มีการคมนาคมไม่สะดวก มีสถานบริการการสาธารณสุขของรัฐอยู่ห่างไกล ประชาชนที่มีการเจ็บป่วยจะต้องพึ่งพาการรักษาพยาบาลแบบดั้งเดิมที่ได้เรียนรู้กันมานั้นคือ การรักษาพยาบาลด้วยสมุนไพร ด้วยไสยศาสตร์ และความรู้ในการรักษาพยาบาลด้วยสมุนไพร ด้วยไสยศาสตร์ได้มีการสืบทอดกันมาให้เห็นถึงปัจจุบัน ส่วนมากจะสืบทอดมักมีอยู่ในครอบครัวที่บรรพบุรุษเป็นหมอพื้นบ้านของชุมชนมาก่อน แต่ในปัจจุบันหมอพื้นบ้านนับวันจะลดน้อยลงไปทุกที เนื่องจากว่าสังคมสมัยปัจจุบัน ได้เห็นว่า การรักษาพยาบาลแผนปัจจุบันได้ผลที่รวดเร็วกว่าการรักษาพยาบาลด้วยยาสมุนไพร

การยอมรับการรักษาพยาบาลด้วยยาสมุนไพรของประชาชนในชนบท ยังให้การยอมรับและศรัทธา ซึ่งการยอมรับของการรักษาพยาบาลด้วยสมุนไพรส่วนมากผู้ใหญ่ยังมีความเชื่อที่สามารถรักษาโรคภัยไข้เจ็บได้และยังนิยมใช้กันอยู่ เนื่องจากความเชื่อที่ได้รับการถ่ายทอดกันมาในอดีต แล้วบอกเล่าและให้ปฏิบัติสืบทอดกันมาและอีกประการหนึ่ง ยาสมุนไพรจะราคาถูกกว่า และบางชนิดก็ไม่ต้องไปหาซื้อก็สามารถหาได้จากในชุมชนที่ปลูกพืชพันธุ์ต่าง ๆ ไว้ และบางอย่างก็เป็นเครื่องปรุงอาหารของชาวบ้านตามวิถีชีวิตของชาวชนบทที่รับประทานอาหารอาศัยพืชพันธุ์ต่าง ๆ ซึ่งส่วนใหญ่แต่ละครัวเรือนก็จะมีสวนพืชผักของตัวเองอยู่แล้ว แต่คนสมัยปัจจุบันทั้งเด็กและเยาวชนซึ่งเป็นคนสมัยใหม่ ให้การยอมรับยาสมุนไพรน้อยกว่าผู้ใหญ่ เนื่องจากคนเหล่านั้นได้เรียนรู้การรักษาพยาบาลจากสื่อต่าง ๆ และจากสาธารณสุข ให้รู้จักการรักษาสุขภาพอนามัยและการรักษาพยาบาลด้วยวิถีวิทยาศาสตร์มากกว่าวิธีแพทย์แผนโบราณและส่วนมากยังไม่เคยมีประสบการณ์ในการรักษาพยาบาลด้วยสมุนไพร และปัจจุบันก็ยังพบว่า การรักษาพยาบาลด้วยการแพทย์แผนโบราณ ยังมีอยู่กับประชาชนทุกกลุ่มควบคู่ไปกับการรักษาพยาบาลด้วยแพทย์แผนปัจจุบัน

**Thesis Title :** The Socialization Process of Thai Lue's Herbal  
Medical Practices

**Author :** Mr. Ong-at Promchai

**M.Ed. :** Nonformal Education

**Examining Committee :**

Assoc.Prof.Dr. Cherdla	Soontornvipart	Chairman
Assist.Prof.Dr. Anurak	Panyanuwat	Member
Assoc.Prof.Dr. Pasina	Teangjuang	Member

### Abstract

This is a study entitled "The Socialization Process of Thai Lue's Herbal Medical Practices". The purpose of the study was to study the socialization process of Thai Lue's herbal medical practices which continued from the past until present times and to study the acceptance of herbal medical treatment from Thai-Lue people. This qualitative study applied informal interviews, participation observations and documentary studies to collect data. The findings were as follow:

Target population of study were the Thai-Lue community's inhabitants, the community is located in the Northern part of

Thailand. Thai-Lue people have common ways of life, with their own cultural identity, and close relation to their relatives who speak the same ethnic "Thai-Lue dialogue". The selected community for this study prolonged a transfer of indigenous techniques about herbal medicine from their ancestors through the socialization process based on family relatives' network and neighbourhood. Additionally, they learned from knowledgeable persons such as monks, senior person, and traditional medical persons. In the past, transportations were not comfortable, and the Government health services were located a way from the community. Patients needed to rely on traditional ways of treatments. Most of these methods transferred from the ancestors to new generations within their families, particularly in the traditional medical doctors' families. At present, traditional medical care persons gradually disappeared, since modern society accepted that modern medical care has been better than the traditional approach.

The acceptance of rural villagers toward the traditional and herbal medical still existed. Adult people believed and always applied herbal medicine to themselves, when they felt sick. Another identical point was that such treatment was so cheap, and some times there was on need to buy any modern medicine.

---

However, the villagers realized that herbal medicine could be gathered from the community. Such herbal plants were not only used for medical purpose, but also as part of the ingredients for cooking local food. In the past, every family cultivated various kinds of trees, plants and vegetables for consumption, but now in a modern society herbal medicine received less credit from new young generations. This could be the effect of what the young people have learned about medical care from modern media and the Public Health Department on the scientific side rather than on the typical traditional way as it used to be. Additionally, most of the young people have had no experience about the traditional and herbal medical care.